

התקווה היא שהדין העקרוני בבית המשפט הגבוה לצדק על מדיניות הצבא יוכל לסייע בפתרון מצוקותיהם של פלסטינים רבים נוספים שכניסתם לרצועת עזה נמנעת.

א"ק היא ילידת עזה שקיבלה מעמד של תושבות קבע בישראל מכוח נישואיה לתושב ירושלים. בשנת 1985 התגרשה א"ק מבעלה, חזרה לעזה ונישאה לתושב המקום שנפטר בשנת 1996. לזוג נולד ילד. כתושבת ישראל התגוררה א"ק בעזה עם בעלה ובנם, שנולד בעזה, מכוח היתרים תקופתיים. האינתיפאדה הנוכחית הרחיקה את א"ק ממחסום ארז והיא נותרה בעזה, עם בנה, ללא היתר. בבואה לחדש את ההיתר בספטמבר 2002 נדחתה בקשתה. נוהל משפחות חצויות תקף, על פי הצבא, רק כשבני הזוג חיים ואילו הליך איחוד בין אם לבנה אינו קריטריון לקבלת היתר

שהייה. א"ק אולצה לחזור לירושלים ולהשאיר את בנה עם קרובי משפחה בעזה. באוקטובר 2002 נפצע בנה של א"ק בתאונת דרכים קשה ואושפז בבית חולים בעזה. בעקבות האירוע קיבלה א"ק היתר כניסה מיוחד לעזה לפרק זמן של יומיים. עקב מצבו של בנה הותר לא"ק לשוב ולבקר בעזה פעמיים נוספות, תקופות זמן קצובות. במכתב שנשלח מלשכת היועץ המשפטי של רצועת עזה נכתב, כי לפי מנהג האסלאם והדין השרעי שייך הילד היתום למשפחת אביו ולכן, על פי החוק, לא חייבת א"ק לשהות עם בנה. למרות החוק בחרה א"ק לנצל את ההזדמנות של היתר כניסה לעזה כדי להיכנס ולהישאר עם בנה, שם היא נמצאת עד רגע כתיבת שורות אלה, באופן בלתי חוקי לכאורה ומבלי שתוכל לצאת לירושלים מחשש שדרכה חזרה תיחסם. (תיק 22979)

יציאה מהשטחים לחוץ לארץ

את המסוכנות של היציאה מהארץ - מונעת מהיוצא לשמש שליח לארגונים מסוכנים - ומאפשרת לצבא להתיר את היציאה. אולם, נראה כי דרישה זו מהווה למעשה נדבך במדיניות הטרנספר השקט הנהוג על ידי ישראל ושמטרתו לעודד את היוצאים להיערך לשהייה ממושכת אשר במהלכה אולי יוותרו על השיבה לביתם.

במהלך שנת 2003 טיפל המוקד בכ-200 פניות של אנשים שביקשו לצאת לחו"ל ונתקלו בסירוב מצד הרשויות. בלמעלה ממחצית המקרים הביאה התערבות המוקד לשינוי ההחלטה אצל הרשויות ולמתן אישור יציאה לפונה. העובדה כי ברוב המקרים ההחלטה

יציאתם של פלסטינים משטחי הגדה ורצועת עזה לירדן או למצרים היתה ועדיין נתונה, מאז ראשית הכיבוש, בידי הצבא הישראלי. כאשר מבקש הצבא ללחוץ על האוכלוסייה בשטחים הוא מכביד את עולו גם במעברי הגבול ואנשים המבקשים לצאת לחו"ל ללימודים, לטיפולים רפואיים או לביקור בני משפחה נאלצים לשוב על עקבותיהם. פלסטינים שיציאתם נאסרת יכולים לפנות לרשויות בבקשה לעיון מחדש בהחלטה רק מקץ חצי שנה וביקור שתוכנן לתאריך מסוים יכול להידחות שנים ולעתים אף לא לצאת אל הפועל לעולם. בתנאים מסוימים מתנות הרשויות את היציאה מהארץ במעין גלות מרצון. על העוזב להתחייב לכך שאינו מתכוון לחזור לשטחים משך פרק זמן שרירותי כלשהו, לרוב שנתיים או שלוש, כפי שדורש הצבא. לכאורה, דרישה זו מבטלת

7 המוקד להגנת הפרט, דו"ח פעילות לשנת 2002, עמ' 46-47.

8 בג"ץ 9293/01, ברקה ואח' נ' שר הביטחון ואח'.

והתיר לא"צ לצאת לבקר את משפחתו שבסוריה. (תיק 11933)

בשנה האחרונה הכבידו הרשויות את עולן באופן גורף ואסרו, מספר פעמים, על כל בני קבוצת הגיל שבין 16-35 שנה לצאת לחו"ל.

ע"נ, סטודנט בן 19 מקלקיליה הלומד בפקולטה לתקשורת במצרים, חזר לגדה לבקר את משפחתו בזמן חופשת הסמסטר, ינואר 2002. כאשר הגיע לגשר אלנבי על מנת לחזור ללימודים גילה כי ישראל מונעת את יציאתו וכי הוא עלול להפסיד סמסטר של לימודים. ע"נ יצא למצרים פעמים רבות בעבר, ללא בעיות, ולכן נדמה היה שמניעת יציאתו נעוצה באיסור הגורף על בני 16-35 לצאת את השטחים. המוקד פנה לצבא בבקשה דחופה להתיר את יציאתו של ע"נ לצורך לימודים לפני שיפסיד את פרק הזמן המיועד לרישום ולפני שיפסיד כתוצאה מכך את סמסטר הלימודים. אחרי שלוש פניות נוספות התקבלה הודעה כי יציאת ע"נ מנועה מטעמי ביטחון. המוקד פנה שוב בבקשה לערער ולבחון את העניין פעם נוספת אולם הצבא לא נעתר וע"נ הפסיד את הסמסטר. באוגוסט 2003, לקראת תחילת שנת הלימודים, פנה המוקד שוב בעניין ע"נ וביקש להתיר את יציאתו. בספטמבר 2003 עתר המוקד לבג"ץ כדי לחייב את המדינה לענות לפנייתו. בתשובה לעתירה הודיע נציג המדינה כי יציאתו של ע"נ תותר אך עליו להתחייב להישאר מחוץ לשטחי הגדה עד תום לימודיו, בעוד כשנתיים. ע"נ קיבל את התנאי, חתם על מסמך בו הוא מתחייב שלא לחזור לביתו במהלך השנתיים הקרובות למעט במקרה הומניטארי חריג ויצא לשנתיים של לימודים במצרים. (תיק 25162)

משתנה לאחר התערבות המוקד - אם בערר על מניעת יציאה ואם בעתירה לבג"צ - מלמדת, יותר מכל, על השרירותיות שמאחורי הסירוב למתן היתר יציאה ועל כך שכל בקשה אחרת, הסירוב לה הפך לנדבך נוסף במסכת ההכבדה על חייהם של תושבי השטחים.

במרץ 2001 נסע א"צ לגשר אלנבי כדי לצאת לירדן ומשם לסוריה, שם מתגוררים בנו, כלתו ונכדיו, כפי שעשה פעמים רבות מאז גורש בנו על ידי ישראל ללבנון בשנת 1992. עם הגיעו לגשר גילה, כי יציאתו לירדן מנועה מטעמי ביטחון וכי אסור לו לעזוב את הגדה. א"צ בן ה-77 פנה למוקד על מנת שזה ינסה להפוך את ההחלטה ויסייע לו לפגוש את משפחתו. ביולי 2001, אחרי חליפת מכתבים, התקבלה במוקד תשובת הצבא לפיה מפקד כוחות צה"ל בגדמ"ע שקל את הבקשה אך החליט לדחותה מטעמי ביטחון. שישה חודשים לאחר מכן פנה המוקד לרשויות בבקשה לבחון שוב את ההחלטה. מקץ חמישה חודשים התקבלה תשובת הצבא - הבקשה נדחת מטעמי ביטחון. במרץ 2003 פנה המוקד שוב לצבא כדי לבחון מחדש את ההחלטה האוסרת על א"צ לצאת. המוקד שלח עוד שש תזכורות עד שבנובמבר הגיעה תשובה הדוחה את הבקשה וקובעת, כבתשובות הקודמות, כי א"צ מנוע מיציאה מטעמי ביטחון. בדצמבר 2003 עתר המוקד לבג"ץ בדרישה להתיר את יציאתו ולפרט, לכל הפחות בפני השופטים, מהי התשתית הראייתית על פיה החליט המפקד הצבאי כי ביקורו של הקשיש בן ה-79 מחוץ לגבולות הגדה אכן מהווה סכנה לביטחונה וליציבותה של הגדה המערבית. ב-30 לדצמבר הודיע המוקד לבית המשפט כי הוא מוחק את העתירה לאחר שהצבא חזר בו מהחלטתו